

*Дольник І. М.,**старший викладач кафедри англійської філології і перекладу
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету
<http://orcid.org/0000-0002-5537-0338>*

ВПЛИВ ПЕРЕКЛАДІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ “THE ORPHANAGE” СЕРГІЯ ЖАДАНА)

Анотація. У сучасному світі формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені є важливим стратегічним завданням. У статті розглядається формування позитивного іміджу України за допомогою популяризації та просування перекладів сучасної української літератури мовами світу. В умовах інформаційних воєн та активного впливу медіа книга стає ефективним інструментом покращення іміджу країни. Констатується особлива актуальність цього для України, яка стикається з інформаційними конфліктами. Переклади української літератури надають доступ до культури та історії країни. Вказується, що такі переклади також допомагають формуванню уявлень про сучасну українську культуру та суспільство, відкривають можливості для обміну думками, ідеями та цінностями між національними спільнотами, сприяючи глибшому розумінню та зміцненню культурних зв'язків.

Обґрунтовується, що літературні твори можуть бути сильним засобом протистояння інформаційним маніпуляціям. Підкреслюється, що для успішного формування іміджу країни через переклади потрібен системний та стійкий підхід. Державна підтримка у сфері перекладу та розповсюдження української літератури, створення культурних центрів за кордоном та участь у міжнародних фестивалях можуть посилити цей ефект. В статті аналізуються успішні приклади популяризації української літератури за кордоном на прикладі перекладу роману Сергія Жадана «Інтернат» англійською мовою. Проаналізовані в статті відгуки зарубіжних читачів, які були розміщені на популярному маркетплейсі, свідчать про позитивне сприйняття твору, незважаючи на вказівки на складність читання для тих, хто не знайомий з українською історією. Констатується, що читачі говорять про цікавий сюжет, про розвиток особистості головного героя, про актуальність твору. Вони наголошують на тому факті, що роман проливає світло на поточні події в Україні, адже після початку повномасштабного вторгнення РФ в іноземців зріс інтерес до української літератури.

У статті робиться висновок, що переклади української літератури є потужним інструментом для формування позитивного іміджу країни в очах світової спільноти. Вони сприяють розумінню складних реалій України та зміцнюють її культурний внесок у глобальний діалог. Стаття наголошує на важливості продовження зусиль у цьому напрямі для підтримки уваги до української тематики та зміцнення національних інтересів країни.

Ключові слова: художній переклад; українська мова; англійська мова; сучасна українська література; імідж країни.

Постановка проблеми. У сучасному світі міжнародне сприйняття країни відіграє ключову роль у визначенні її статусу та впливу на світовій арені. Для України, яка прагне до зміцнення своєї позиції у світовій політиці та економіці, формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені є важливим стратегічним завданням. Одним із ефективних інструментів для досягнення цієї мети є переклад української літератури мовами світу. Сьогодні, коли інформаційні війни та вплив медіа стають дедалі суттєвішими, книга здатна відігравати ключову роль у покращенні іміджу країни. Особливо у контексті України, яка в наш час стикається з викликами інформаційних конфліктів. На тлі зростання інтересу іноземних держав до внутрішніх подій в Україні та її діяльності на міжнародній арені переклади української літератури не лише надають доступ до багатства культури та історії України, а й сприяють створенню позитивного образу країни.

Крім того, переклади сучасних українських авторів сприяють формуванню уявлень про сучасну культуру та суспільство країни. Твори сучасних письменників, таких як Оксана Забужко, Тетяна Малайчук, Катерина Калитко, Мар'яна Савка, Тамара Горіха Зерня, Юрій Андрухович, Андрій Курков, Сергій Жадан, Артем Чех, Артем Чапай, Андрій Любка та інших, допомагають у формуванні погляду на сучасні виклики, проблеми та теми сьогодення України. Переклади українських творів розширюють світове розуміння української культури, збільшують внесок України до глобального культурного діалогу. Книга є потужним інструментом поширення культурної спадщини України. Літературні твори відображають дух часу та характер суспільства, дозволяючи читачам відчувати зв'язок із українською культурою. Книги можуть бути потужним інструментом протистояння інформаційним маніпуляціям. Представлення української літератури перекладеної та виданої за кордоном створює можливість для конструктивного діалогу та об'єктивного сприйняття України як незалежної та різнобічної нації.

Проте важливо зазначити, що процес формування іміджу України на міжнародній арені через переклади літератури потребує системного та сталого підходу. Державна підтримка у галузі перекладу та розповсюдження української літератури, створення культурних центрів за кордоном, активна участь у міжнародних літературних фестивалях — все це може значно посилити ефект.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню представлення української літератури за кордоном, як важли-

вого елементу міжкультурної комунікації, що сприяє створенню спільного культурного простору та формує мости взаєморозуміння між різними національностями, присвячено багато робіт як українських, так і зарубіжних науковців та дослідників. Очевидно, що переклади літературних творів сприяють зміцненню взаєморозуміння та діалогу між різними культурними групами, знімають мовні бар'єри та відкривають доступ до унікальних ідей та переживань, які могли б залишитися недоступними без перекладів. В роботі Тьопенко Ю. А. розглядаються історичні передумови формування культурного обміну України з іншими країнами Європи [1]. Тьопенко Ю. А. вказує, що формування образу України в англійському культурному ареалі розпочалося ще в кінці XV і XVI ст. Інтерес до текстів з української тематики дедалі зростає, і нарешті у XIX ст. набув значимих обсягів через підвищення інтересу Англії та Європи до українського козацтва. На той час було ще далеко до повноцінного культурного діалогу між країнами [1, с. 309].

Здіорук С. І., Литвиненко О. М., Розумна О. П. у спільній роботі наводять аналіз перспектив презентації української культури в Європі та міжнародної співпраці в цій сфері [2]. Питання репрезентативності української літератури за кордоном, ключові фактори впливу на цей процес та варіанти прискорення формування позитивного іміджу України у світі розглядаються в роботі Земляної К. Д. та Куценко Л. В. аналіз репрезентативності української літератури за кордоном, ключові фактори [3].

М. І. Сенченко обґрунтовано доводить роль книги як засобу покращення іміджу України в умовах інформаційних війн. Він зазначає, що «...зовнішня політика України, у тому числі й у напрямі оптимізації власного іміджу, має базуватися на її багатій історії та культурі, які відображені в книзі» [4]. Нечипоренко М. Ю. констатує що зростання інтересу до українських авторів розпочалося протягом кількох років після Помаранчевої революції 2004 року [5]. Саме тоді було заявлено про вибір європейського вектора розвитку України, і, як наслідок, з'явився інтерес до України, зокрема, до її культурних надбань. Зданок Т. В. констатує, що у процесі взаємодії і взаємозбагаченні літератур різних народів «найважливіша роль належить художньому перекладу» [6].

На сьогодні існує вже багато вдалих прикладів популяризації української літератури за кордоном. Численні переклади сучасної української літератури, що з'явилися за останні роки, дозволяють міжнародній аудиторії оцінити талант та багатогранність сучасних українських письменників.

Мета статті. У статті розглядається та на прикладах обґрунтовується важливість та необхідність перекладів української сучасної літератури у створенні образу України в зарубіжному інформаційному просторі. Для цього виконується оцінка відгуків англійських читачів про прочитану книгу «The Orphanage» Сергія Жадана з використанням кількісного та якісного методів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Очевидно, що формування іміджу країни на світовій арені – це складний і багатогранний процес, що включає рішення різних завдань. Серед ключових аспектів, які відіграють роль у формуванні іміджу України: політична стабільність, економічний розвиток, культурний обмін, екологічна відповідальність, дипломатія та участь у міжнародних організаціях, спорт та освіта, інформаційна кампанія та співпраця з іншими країнами. У сучасному

світі, де культурна взаємодія відіграє ключову роль у встановленні діалогу між націями, роль перекладів української художньої літератури мовами світу стає особливо важливою. Переклади є не лише мостом між різними культурами, а й засобом формування іміджу країни в очах світової спільноти. Читачі з інших країн можуть побачити Україну у новому світлі, а це, у свою чергу, сприяє зміцненню міжнародних відносин.

Серед творчих доробків сучасних українських письменників гідно представляє українську літературу на міжнародній арені роман Сергія Жадана «Інтернат» [7]. Видання перекладу роману Сергія Жадана «Інтернат» під назвою «The Orphanage» англійською мовою є значущою подією в контексті світової літератури [8]. На даний час набуває особливої значущості роль такого перекладу в контексті підняття рівня поінформованості світової аудиторії про події в Україні та її сучасні літературні тенденції. Цей роман не лише є важливим твором сучасної української літератури, а й відображає унікальні аспекти культури, історії та соціальних реалій України. Ознайомлення з романом «The Orphanage», безумовно, є актуальним не лише для українського суспільства, а й для багатьох інших країн, які так само непокоять питання ідентичності, пошуку сенсу життя та адаптації в умовах соціальних змін. Перекладачі Райлі Костіган-Г'юмс та Ісаак Стекхаус Вілер, які працювали над американським виданням роману «Інтернат», зробили його доступним для англійської аудиторії.

Видається цікавим ознайомлення з відгуками англійських читачів про «The Orphanage». Розглянемо записи, залишені читачами на одному з місць продажу книги Жадана «Інтернат», що вийшла на англійській мові під назвою «The Orphanage» – на маркетплейсі Amazon.com [9]. Це віртуальний торговий майданчик компанії Amazon, яка розпочинала свою діяльність як онлайн-ритейлер книг і на сьогоднішній день є поважним та найбільшим маркетплейсом світового рівня.

Від лютого 2021 року, коли було видано англійській переклад цієї книги, іноземні читачі залишили про неї 249 відгуків на Amazon. Не зважаючи на те, що книга серйозна, тримає читача у напрузі та занурює у дискомфорт, отже не є книгою, яку читають для розваги, рейтинг за відгуками читачів 4,4 з 5 можливих балів. Слід зазначити, що Amazon не просто підраховує середнє значення, система враховує наскільки свіжим був відгук і чи купив рецензент книгу на Amazon, а також аналізує відгуки, щоб перевірити надійність оцінки. Отже, «The Orphanage» 63% та 22% закордонних читачів оцінили на 5 та 4 бали відповідно [9].

Проте перейдемо від кількісних до якісних характеристик роману. Проаналізувавши всі доступні натеper на Amazon відгуки закордонних читачів щодо «The Orphanage» та відібравши найбільш характерні, за виключенням схожих між собою, отриманий результат можна конспективно викласти у вигляді наступної таблиці [9].

Як можна побачити з таблиці, роман «Інтернат», який висвітлює тему війни у сучасній Україні, викликав найрізноманітніші реакції у читачів [9]. Їх відгуки формують багатий калейдоскоп вражень, дозволяючи виділити кілька ключових аспектів, які привертають увагу читачів. По-перше, книга ефективно захоплює увагу, про що свідчить загальна згода читачів наголошувати на її захоплюючому сюжеті. З перших сторінок читача втягує у триденну подорож громадянської особи за умов війни. По-друге, «Інтернат» вирізняється своїм характерним

№ з/п	Думки закордонних читачів про «The Orphanage» С. Жадана
1	Дуже захоплююча книга, поглинає з першої сторінки.
2	Прекрасно викладена розповідь, де головний герой зазнає значних особистих змін. Війна виявляє справжню суть персонажів.
3	Хороший спосіб подати українську літературу великій кількості читачів.
4	Історія про те, як важко визначити свій бік в умовах сучасної війни.
5	Книга, яка допомагає зрозуміти події в Україні, особливо за часів вторгнення Росії у 2014 році.
6	Захоплююча подорож окупованою Україною, викликає інтерес до деталей.
7	Рекомендовано для тих, хто хоче зрозуміти те, що відбувається в Україні, поза межами офіційних новин.
8	Дуже реалістичний та поетичний опис життя в умовах війни. Підкреслюється деталізація та обнадійливий характер твору.
9	Хоча складне читання, ця книга є важливою для розуміння важкої ситуації в Україні.
10	Дивовижна історія, складно повірити, що її перекладено з української.
11	Рекомендовано для тих, хто хоче дізнатися про сучасну Україну через вигадану історію.
12	Реальний погляд на життя українців під час російської окупації, що дає уявлення того, як звичайні люди живуть за умов конфлікту.
13	Історія, насичена деталями, створює поетичний та захоплюючий ефект, передає почуття та атмосферу.
14	Чарівна та актуальна книга з чудовими описами. Чекаю на продовження.
15	Розповідає про солдатів та громадянських за умов війни, про намагання залишатися лояльним до двох протилежних сторін та уникати політики.
16	Книга містить застереження про прищеплювання людині, позбавленій громадського кругозору, хибних відчуттів комерціалізму, споживацтва та технологій. Автор застерігає від відсутності уваги до нагальних проблем.
17	Читання книги викликає розпач та депресію, це розповідь про життя персонажів у суворих умовах.

розвитком персонажів. Головний герой проходить через значні зміни, перетворюючись із безпорадного невдахи на активного дорослого (це відзначається кількома читачами). Війна, як «crucible to boil» (суворе випробування), виявляє справжню сутність кожного персонажа, що робить роман глибоким та психологічно насиченим [9]. Третій важливий аспект – актуальність твору. Багато читачів наголошують, що книга залишається актуальною навіть згодом після подій, які їй послужили основою (вторгнення Росії в Україну в 2014 році). Ця актуальність підкреслює як художні достоїнства твору, так і його важливість як засіб розуміння поточних подій.

Однак, незважаючи на позитивні відгуки, неминуче виникають і негативні оцінки. Деякі читачі вказують на складність читання, що може створювати труднощі для тих, хто не знайомий із контекстом української історії та культури. Тим не менш, ця складність визнається як невід’ємна частина твору, що надає йому глибини та значущості.

Можна зробити висновок, що більшість англомовних читачів визнали «The Orphanage» проникливим і сильним літературним твором, який викликає роздуми та спонукає читачів різних культур до розуміння складних реалій сучасної України.

Думки звичайних читачів поділяють й фахівці. Премія миру німецьких книготорговців – міжнародна нагорода діячам літератури, науки та мистецтва за внесок у розвиток миру та взаєморозуміння між народами – була присуджена у червні 2022 року Сергію Жадану «за видатну творчість і за гуманітарну позицію, з якою він піклується про людей під час війни і допомагає їм, ризикуючи своїм життям» [10]. Кількість мов, на які перекладено «Інтернат» Жадана, наближається до десятка. Планується переклад цієї книги на, в сукупності, 26 мов. Його книга допомагає дізнатись правду, адже багато людей за кордоном не могли повірити у справжність війни, вважаючи, що новини часто бувають неправдивими. Сам Сергій Жадан говорить: «Мова, як і поезія, не здатна зупинити війни. Проте саме вона означає зло й несправедливість, саме за допомогою її ресурсів ми вкотре долаємо свою слабкість та безнадію і випростовуємось, аби свідчити й заперечувати» [11].

Своєчасною ініціативою на державному рівні є затверджене у 2020 році Міністерством культури, молоді та спорту України «Положення про програму підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами» [12].

Цим Положенням передбачається підтримка проєктів щодо здійснення перекладів творів української літератури іншими мовами, промоція творів української літератури за кордоном, створення умов для доступу українських авторів до книжкових ринків за кордоном та доступу іноземних читачів до творів української літератури, поширення творів української літератури на книжкових ринках інших держав [12]. Незважаючи на повномасштабне вторгнення, українські та іноземні учасники відгукнулися й підтримали проєкти, покликані розвивати українську культуру та книговидання. Проте на сьогодні існують певні проблеми з фінансуванням державою витрат видавців, що беруть участь в програмах державної установи «Український інститут книги», якою за постановою здійснюється конкурсний відбір проєктів. Незважаючи на тимчасові перешкоди, програма працює і у 2023 році вже вийшло понад 130 перекладів українських книжок іноземними мовами. Зараз увага всього світу прикута до України. Тому в контексті створення іміджу України за кордоном та інтеграції в академічну спільноту українські видавці, автори працюють над відкриттям нових шляхів, за допомогою яких розказуватимуть про українську історію та культуру, популяризуватимуть українську книгу. Державні програми та фінансова підтримка у сфері перекладу та розповсюдження української літератури на теперішньому етапі є вкрай важливими та своєчасними.

Висновки. Переклади української художньої літератури є потужним інструментом у формуванні позитивного іміджу України в очах світової спільноти. Відзначений міжнародною нагородою переклад твору на англійську мову сприятиме популяризації сучасної української літератури серед англомовних читачів, допоможе зрозуміти поточну ситуацію в країні. Через переклади творів, зокрема творів сучасної української літератури, різними мовами світу Україна позиціонує себе як нація з унікальною культурою та багатою спадщиною. На сьогодні,

коли цікавість до української тематики серед закордонних читачів зростає і тримається на високому рівні, дуже важливо утримати цю увагу, щоб і надалі формувати позитивний образ країни. Як зазначає Сенченко М. І.: «Імідж країни в наші дні є найважливішим інструментом захисту її національних інтересів» [4, с. 4]. Тому пропаганда досягнень українських письменників є важливою складовою гуманітарної безпеки України.

Література:

1. Тьопенко Ю. А. Специфіка образу України в англійській літературі та культурі у XIX ст. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 1. С. 305–312.
2. Здіорук С. І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіз. доп. / С. І. Здіорук, О. М. Литвиненко, О. П. Розумна; за ред. С. І. Здіорука. К.: НІСД, 2012. 64 с.
3. Земляна К. Д., Куценко Л. В. Репрезентація української літератури за кордоном як спосіб міжкультурної комунікації. *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. 2020. Вип. 13. С. 47–51.
4. Сенченко М. І. Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 9. С. 3–9.
5. Нечипоренко М. Ю. Переклад української художньої літератури в сучасному соціально-культурному контексті. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 4. Ч. 3. С. 50–56.
6. Зданюк Т. В. Художній переклад у контексті міжкультурної комунікації. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: зб. статей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листопада, 2020*. С. 160–164.
7. Жадан С. Інтернат. Чернівці: Meridian Czernowitz. 2017. 334 с.
8. Zhadan S. *The Orphanage: A Novel*. Yale University Press. 2021. 336 p.
9. Serhiy Zhadan. *The Orphanage: A Novel*. 2021. URL: <https://a.co/d/gMBx8Cі> [дата звернення: 23.01.2023].
10. Сергій Жадан отримав Премію миру німецьких книгарів (23.10.2022). URL: <http://bukvoid.com.ua/events/premii/2022/10/23/130457.html> [дата звернення: 23.01.2023].
11. Про силу слова і зброї: листування поетів Реджинальда Двейна Беттса та Сергія Жадана (20 жовтня 2022). Пер. з англ. – Монастирський Є. URL: <https://pen.org.ua/pro-silu-slova-i-zbroi-listuvannya-poetiv-redzhinalda-dvejna-bettsa-ta-sergiya-zhadana> [дата звернення: 23.01.2023].
12. Про затвердження Положення про програму підтримки перекладів творів української літератури іншими мовами: Наказ Міністерства культури, молоді та спорту України від 20.04.2020 р. № 290/34573. *Офіційний вісник України*. 2020. № 26. С. 227.

Dolnyk I. The influence of translations of modern Ukrainian literature on the international image of Ukraine (the case of “The Orphanage” by Serhiy Zhadan)

Summary. In the modern world, creation of positive image of a country on the international stage is a crucial strategic task. This article explores the creation of positive image of Ukraine through the popularization and promotion of translations of contemporary Ukrainian literature into world languages. In the era of information warfare and active influence of the media, the book becomes an effective tool for improving the image of the country. This is especially relevant for Ukraine, which is faced with information conflicts. Translations of Ukrainian literature provide access to the country’s culture and history. They also help present contemporary Ukrainian culture and society, opening up opportunities for the exchange of views, ideas and values between national communities, promoting deeper mutual understanding and strengthening cultural ties. Literary works can be a powerful means of countering informational manipulations. However, a systematic and sustainable approach is required for the successful formation of a country’s image through translations. State support in the field of translation and Ukrainian literature distribution system, creation of cultural centers abroad, and participation in international festivals can enhance this effect. The article analyzes successful examples of popularizing Ukrainian literature abroad, using the translation of Serhiy Zhadan’s novel “The Orphanage” into English as a case study. Reviews from foreign readers, posted on a popular marketplace and discussed in the article, indicate a positive reception of the work despite mentions of its complexity for those unfamiliar with Ukrainian history. Readers highlight the interesting plot, character development, and the relevance of the work, noting that the novel sheds light on current events in Ukraine, especially after the full-scale Russian invasion increased foreigners’ interest in Ukrainian literature.

The article concludes that translations of Ukrainian literature are a powerful instrument for creation a positive image of the country in the eyes of the global community. They contribute to understanding complex realities and strengthen Ukraine’s cultural contribution to the global dialogue. The article notes the importance of continuing efforts in this direction in order to maintain attention to Ukrainian issues and to strengthen the country’s national interests.

Key words: literary translation; Ukrainian language; English language; modern Ukrainian literature; country’s image.